

עולם הערבים והאסלאם

(לבתי ספר עבריים)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	מבוא להכרת האסלאם	—	15x2	—	30 נקודות
פרק שני	—	מדינות האזור	—	15x2	—	30 נקודות
פרק שלישי	—	עידן האימפריות — מושגים	—	10x2	—	20 נקודות
פרק רביעי	—	סוריה ולבנון — מושגים				

או

ירדן, ערב הסעודית ומדינות המפרץ — מושגים	—	10x2	—	20 נקודות
סה"כ	—	100 נקודות		

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: (1) הקפד על כתב יד ברור וקריא.

(2) לאחר סיום הבחינה וטרם מסירתה למשגיח, בדוק אותה שנית.

(3) המלצה לחלוקת זמן: שעה וחצי — לפרקים הראשון והשני

חצי שעה — לפרקים השלישי והרביעי

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — מבוא להכרת האסלאם (30 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה — 15 נקודות).

מחמד וראשית האסלאם

1. חצי האי ערב לפני האסלאם

הסבר את המבנה החברתי של תושבי חצי האי ערב לפני הופעת האסלאם.
בתשובתך התייחס למבנה השבט ולמקומה של הדת בחברה וכן למושג עֶצְבִּיָּה (נאמנות לשבט).

2. חיי מחמד

תאר את ההתגלות הראשונה שחוה הנביא מחמד (בשנת 610) ואת תגובתו של הנביא על ההתגלות.
הסבר את התרומה של ח'דיג'ה להצלחה של הנביא מחמד להפיץ את בשורתו לאחר ההתגלות.

התפתחות דת האסלאם

3. החדית'

(1) הסבר מדוע צמחה לאחר מות הנביא מחמד ספרות חדית' ענפה מאוד.

(2) קרא את החדית' שלפניך, וענה על השאלה שאחריו:

עאִיִּשָּׁה, אשתו של הנביא, סיפרה: פעם אחת באה אלי אישה עם שתי בנותיה וביקשה נדבה. לא מצאתי אצלי אלא תמר אחד ונתתי לה אותו. האישה חילקה את התמר ונתנה לשתי בנותיה, ואחרי כן קמה ויצאה. כאשר בא הנביא סיפרתי לו מה שאירע, והוא אמר: מי שיישא את סבלן של שתי הבנות האלה, אפילו במקצת, ויטיב עמהן – הן תהיינה לו למגן מאש הגיהנום.

(קופלביץ, ע' [עורך ומתרגם]. [2011]. עולמו של הנביא מוחמד, חברה ודת על פי החדית'. ירושלים: כרמל, עמ' 178-179)

מהו הערך שהנביא מחמד מדגיש את חשיבותו בחדית' שלפניך? הסבר את מקומו של ערך זה באסלאם.

האם לדעתך ערך זה חשוב? נמק את דברך.

4. הח'וארג'

מהי הח'וארג'ייה? תאר בקצרה את עקרונותיה המרכזיים.

תאר את נסיבות היווצרות הח'וארג'ייה, ואת ההשפעה של הח'וארג' על המאבק בין עלי ובין מעאויה.

פרק שני – מדינות האזור (30 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 5-8 (לכל שאלה – 15 נקודות).

5. איראן

לפני המהפכה זכה ח'ומייני לתמיכה מקבוצות חברתיות רבות ומגוונות באיראן. ציין שתי קבוצות שתמכו בח'ומייני, והסבר מדוע כל אחת מהן תמכה בו. תאר אחת מן הרפורמות שנעשו לאחר המהפכה והסבר את מטרתה.

6. טורקיה

קרא את הכותרת שלפניך מתוך עיתון "הארץ", וענה על השאלה שאחריה.

אחרי משאל העם: ארדואן מאיים להרעיב את תושבי המחוז הכורדי בעירק

נשיא טורקיה הודיע שלא יהסס להשתמש בכל האמצעים כדי לסכל את עצמאות המחוז, כולל פעולה צבאית.

(פורסם באתר "הארץ" ב-26 בספטמבר, 2017. אוחר ב-4 בנובמבר, 2017)

על פי החומר שלמדת, הצג את יחס הממשל הטורקי כלפי המיעוט הכורדי בטורקיה במהלך השנים, והסבר מדוע הנשיא ארדואן מתנגד להקמת חבל כורדי עצמאי בעירק.

7. מצרים – שלטונו של נאצר

הסבר מה הייתה "מהפכת הקצינים החופשיים" (1952), ותאר שתי מטרות של תנועת "הקצינים החופשיים".

תאר שלוש דרכים שבאמצעותן ביסס נאצר את כוחו לאחר שעלה לשלטון.

(1) הסבר את הקשר בין מלחמת יום הכיפורים ובין העיתוי שבו החל סאדאת במגעים עם ישראל, שהובילו לחתימת הסכם השלום.

(2) קרא את הקטע שלפניך, והסבר מדוע החליט סאדאת לפתוח בתהליך השלום. בסס את דבריך על הקטע. בחר באחד הערכים שסאדאת מדבר עליהם בקטע, וכתוב אם אתה מזדהה עם ערך זה. הסבר את דבריך.

עכשיו תפסתי כי האחריות הרובצת עלי כלפי עמי – כלפי דורנו וכלפי הדורות הבאים – גוזרת עלי לעשות את חובתי בלי להתחשב בכהונה שבה אני מחזיק. [...] ולחסוך מן הדורות הבאים את הסבל שבו נוסינו אנחנו.

[...]

קִשְׁבוֹנִי הִיא שִׁמְסֵעִי לִירוּשָׁלַיִם יִשְׁבֹּר אֶת מַעְגַּל הַקְּסָמִים שְׁבוּ הֵינּוּ לְכוּדִים שְׁנִים עַל שְׁנִים. בְּכֵן נִמְצְאוּ חִשְׁבוֹנֵי מְדוּקִים לְמַדִּי, שָׁכַן מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה קִבְּלַת הַפְּנִים מִצַּד עַמִּי מוֹפְלָאָה, אִפִּילוֹ מִדֵּהִימָה, כֵּן גִּילָה גַם הָעַם הַיִּשְׂרָאֵלִי [...] הִיעֲנוּת מוֹפְלָאָה וּמִדֵּהִימָה בְּאוֹתָהּ מִידָה. [...] מְדוּעַ? אֲנִי סָבוּר [...] שֶׁהֵם מְכַבְּדִים אָדָם [...] [ש] יְכוּל לִקְוֹם וּלְדַמֵּר: "בְּסֹדֶר. תִּשִּׁים מִלְחָמָה אוֹקְטוֹבֶר [מִלְחָמַת יוֹם הַכִּיּוֹפּוּרִים] קֶץ לְכָל הַמִּלְחָמוֹת! וְעַכְשִׁיו הִבֵּה נִשְׁבַּ [...] כְּבִנֵּי תְּרֻבוֹת סָבִיב שׁוֹלְחַן הַדִּיּוֹנִים".

(סאדאת, א' [1978]. סיפור חיי. ירושלים: עידנים, עמ' 233, 237)

פרק שלישי – עידן האימפריות – מושגים (20 נקודות)

כתוב בקצרה על שניים מן המושגים 9-13 (לכל מושג – 10 נקודות).

9. מְנָאֲלִי

10. בית אל-חֶכְמָה

11. מַחְתָּסֵב

12. סֶלְטָאן

13. זִנְיָצ'רים

פרק רביעי – סוריה ולבנון

או ירדן, ערב הסעודית ומדינות המפרץ – מושגים

(20 נקודות)

בחר באחד משני הנושאים שלפניך, וכתוב בקצרה על שניים מן המושגים בנושא שבחרת (אין לענות על מושגים משני הנושאים, לכל מושג – 10 נקודות).

נושא א': סוריה ולבנון

14. האחים המסלמים בסוריה

15. "סוריה הגדולה"

16. מלחמת שלום הגליל

17. מוסא אל-צדר

18. תנועת חזבאללה

נושא ב': ירדן, ערב הסעודית ומדינות המפרץ

19. ספטמבר השחור (1970)

20. המלך חוסיין

21. משבר הנפט (1974)

22. בעיית העובדים הזרים (במדינות המפרץ)

23. איחוד האמירויות הערביות

בהצלחה!